

protesta. Ja no es tracta solament de clericals, de fanàtics, d'apagallums del Patronat catòlic, no. Els pares que no freqüenten Sagraments, són també pares i també estimen als seus fills i els volen sans, forts i robustos, no pas rosegats els seus ossos des corcó del vici i la disbauxa. Les bones mares que durant quinze o setze anys s'han tret de la boca un tros de pa per a la salut dels seus filllets estimats, tremolen al pensar que en un moment, el fill de les seves entranyes es pot perdre per un sempre més.

No, senyor Batlle. A Barcelona gasta l'Ajuntament municipals de a

caball; i per més que l'Ajuntament de Berga té llibertat per a posar-ne, no sereu tan insensat per a posar municipals de a caball. Lo mateix en coses bones que en coses dolentes, Berga no és, ni pot ser, ni deu ser com Barcelona.

A Barcelona, que és un món en petit, no hi ha cap mare que faci responsable al seu Batlle de que un fill mori en sos braços rosegat pel vici. Aquí a Berga, vos sou la suprema Autoritat, sou vos l'amo i senyor, i vos en sereu responsable.

¡Ai de vos, senyor Batlle, si un dia, sobre vos, cauen les malediccions

d'una mare afligida! ¡Ai de vos, senyor Batlle, si un fill del poble es pert d'ànima i cos per culpa vostra! ¡Penseu-hi amb el poble, vos que al poble debeu el lloc enlairat que ara ocupeu!"

La prostitució, que era una activitat legal, va continuar existint, amb més o menys controls sanitaris, àdhuc després de la seva prohibició oficial efectuada pel general Franco l'any 1956. La llarga carta oberta que he reproduït sembla que il·lustra prou una situació ben concreta: una de les moltes polèmiques que s'han provocat per fer la guitza als con-

traris, amb evidents exageracions i inexactituds tan notòries com la de la relació dels menors amb les cases de prostitució en què tant s'insisteix. Vist des d'un poble veí amb certa objectivitat, podria semblar que aquesta sòrdida pràctica no tenia la mateixa gravetat si qui ocupava l'alcaldia era el discutit i popular Quimet Serra que si qui l'ocupava era un prohòm del Patronat d'Acció Social Catòlica.

Josep Noguera Canal

DOSSIER

JOSEP BUSQUETS

Ca la Paller de Gironella

El tros de l'avinguda de Catalunya que va des de l'entrada sud de Gironella fins el trencant de la plaça on hi havia el cinema Ideal, era conegut popularment com el barri de la Tranquil·litat perquè els vilatans no hi tenien gaire tirada i els diumenges, quan la gent sortia a passejar, ho acostumava a fer des de ca l'Oliaire, davant de l'estació, fins el trencant del cinema o la farmàcia Homs i no solia anar més avall. A part de les botigues clàssiques (queviures, carnisseria, forn, roba...), s'hi trobaven algunes indústries i comerços singulars com dues fassines (cal Garriga i cal Cubinsà), un cotillaire, un peroler, un carboner, un rellotger, una farmàcia, etc. Segurament perquè era un barri força tranquil i amb poc trànsit, allí s'instal·là cap a 1938-39 l'única casa de barrets o bordell que ha existit a Gironella

La senyora Maria

Maria Paller Granés (en molts llocs consta com a Grané o Graner) Simon, era la filla segona del matrimoni format per Josep Granés Subirana, pagès natural de

Gavarrós, i Dolors Simon Prat, de Vallcebre; nasqué a Bagà el primer de novembre de 1895 i tingué set o vuit germans, la meitat dels quals van morir quan encara eren petits.

Segurament per millorar la seva situació econòmica, la família Granés es traslladà a Gironella cap a 1909, ja que aquí va morir el juliol de 1910 l'Alfons, un dels germans, que només tenia tres anys. Vivien en un dels pisos del número 45 del carrer de la Carretera on nasqué la més petita de les germanes, l'Emília, l'octubre de 1911. Però en aquells primers anys no els provà gaire l'estada en aquesta vila ja que la mare també hi va morir el novembre de 1913, amb només 43 anys, i la seguí la germana petita, el febrer de 1917.

Quan l'edat els ho permeté, tots els germans devien anar a treballar a alguna de les fàbriques de Gironella, sense que pugui precisar en quina, ja que en el padró de 1921 les noies consten com a obreres i els xicots com a jornal·lers; posteriorment dos dels germans feien de "paraigüeros", és a dir, arreglaven paraigües.

El 17 de desembre de 1924 la M. Paller es casà a Gironella amb Manuel Terés Vives, un xicot del barri de Sants de Barcelona, però la núvia no signà l'acta perquè, segons fan constar, no sabia escriure; sembla que, després del casament, marxaren de Gironella (no es troben en el padró de 21-12-1924), no tingueren fills i es divorciaren el setembre de 1937, segons sentència dictada pel Jutjat de 1ª Instància de Berga, fundada en un decret de la Generalitat. Llavors ella va casar-se civilment amb Miquel Grandia Guitart, un veí de la seva escala, natural de Vallcebre, que treballava de miner a Fígols, amb qui finalment es casà, seguint les recomanacions del rector de Gironella; però aquest casament devia fer-se una mica d'amagatotis ja que la cerimònia es realitzà a Bagà el 28 de desembre (dia dels Sants Innocents) de 1954.

Aquesta segona unió matrimonial no durà gaire ja que el Miquel morí a Gironella el 22 de juliol de l'any següent. La curta convivència oficial ocasionà que la M. Paller ni tal sols pogués cobrar una pensió de viduïtat del seu marit,

al qual sobrevisqué nou anys, ja que ella va morir sobtadament a les quatre de la tarda del 22 d'agost de 1964.

Taverna o "bodegón"

Repassant el llistat de la contribució industrial de Gironella de l'any 1939 trobem que, entre les diferents persones que en pagaven pel concepte de taverna, hi havia Josep Grané Simon que en tenia una en el núm. 7 del carrer llavors anomenat Avda. del Caudillo però, pel padró d'habitants de l'any següent, veiem que qui la feia funcionar era la germana del titular, M. Paller, que vivia en aquella adreça amb el seu marit, Miquel Grandia. Aquella taverna, que el 1939 pagava una contribució de 76,13 pessetes anuals, l'any 1942 es canvià el nom per "bodegón" perquè aquests eren els establiments amb la tarifa més baixa dins el gremi de bars, cafès, tavernes o cases de menjar.

Però des de 1938-39 darrera del nom genèric de taverna o "bodegón" s'hi amagava una activitat menys convencional, una casa

Día cinco de Noviembre de mil ochocientos noventa y cinco, el Sr. Juan Serra, coad-
 jutor de Greupar, previa licencia de este Sr. Párroco de Bagà, bautizó públicamen-
 te, según rito de N. S. la Iglesia, en las fuentes bautismales de la Iglesia de su
 jurisdicción, a **María de Paller, Antonia, Benita**, nacida a las once y
 media de la noche del día primero del mismo mes, hija legítima y natural
 de José Granés, labrador, natural de Gavarrós, y de Dolores Simon, de Valledore. —
 Abuelos paternos: José Granés, labrador, de Bagà, y Teresa Subirana, de Gavarrós. —
 Abuelos maternos: Juan Simon, labrador, y Magdalena Prat, ambos de Valledore. —
 Padrinos: el abuelo paterno y la abuela materna.

Granés
 G. S.
 Simon
 Paller
 117 minutos
 1926, caso en
 familia con Manuel
 José Serra

Ante M. Serra, Coadjutor
 1996

Día diez de Enero del mil ochocientos noventa y seis, en las fuentes bautismales de la pa-

de barrets, que es féu popular a tota la comarca i força més enllà i que es coneixia per ca la Paller, pel nom de la mestressa a qui, curiosament, tothom anomenava la senyora Maria.

Ca la Paller

Com molts dels edificis construïts a Gironella a cada costat de la carretera, el número 7 està format per una escala central per pujar als pisos superiors i dos locals habilitats per a botiga en els baixos, un a cada banda de l'escala. La taverna de què parlem estava situada en el local nord dels baixos on, entrant, hi havia una sala, amb un taulell i algunes taules i cadires, que feia de bar, una habitació i una cuina al fons, amb sortida a un pati posterior, que dona a la Costa; per mitjà d'una escala interior de fusta (encara existent) els baixos es comunicaven amb el primer pis, on hi havia les habitacions de les noies, que solien ser tres o quatre i provenien generalment de Barcelona o Tarragona; algunes van fer una estada llarga a Gironella i eren conegudes per la seva bellesa com la Glòria (realment es deia Pepa), l'Encarna o la Poblatana; altres s'anaven rellevant tot sovint.

Moltes vegades a l'estiu menjaven en el pati posterior en una taula posada sota una exuberant

Partida de baptisme de M. Paller Granés Simon (Arxiu Parroquial de Bagà) COL·LECCIÓ J. BUSQUETS

figuera que hi havia i, en la paret de la muntanya, van excavar-hi una espècie de cova per tenir les begudes fresques, quan encara només hi havia neveres de gel i aquest s'havia de pagar.

Però el moviment que originava aquell negoci devia molestar a alguns veïns del barri que es van queixar a l'Ajuntament, i l'alcalde, amb data 24 de setembre de 1945, escrivia a M. Paller: "Con frecuencia se reciben en esta Alcaldia quejas formuladas por vecinos, especialmente de las casas próximas a la en que tiene Vd. instalado su establecimiento, fundadas en la ausencia de recato en que se ejerce su industria y el atentado que representa para las buenas costumbres de los jóvenes de ambos sexos que viven en aquellos alrededores.

Esta Alcaldia no puede desoir tales quejas por referirse a un asunto de

tanta trascendencia como el de la moral pública y en su virtud me veo obligado a dirigirme a Vd. y poner en su conocimiento la conveniencia de que, en un plazo prudencial y desde luego lo más breve posible, se sirva levantar su establecimiento del actual domicilio donde está situado, trasladándolo en lugar menos centrico y visible.

Entretanto se servirá tomar las máximas precauciones a fin de no causar escándalo público, no producir molestias ni perjuicios a los vecinos y, especialmente, que no sean admitidos menores en su establecimiento.

En el caso de no observar lo que por el presente se le ordena, serán tomadas por la Autoridad las medidas oportunas para su cumplimiento, dando cuenta a la Superioridad si hubiere lugar a ello." (1)

També el rector de Gironella, Mn. Pere, quan l'any 1946 informava detalladament al nou bisbe de la situació parroquial, parlava d'aquesta casa i deia: "Hay un caso de adulterio público: una casa canónicamente que durante el periodo rojo se divorció y se casó civilmente con un soltero con el cual vive y tienen casa de prostitución más o menos velada. Fueron llamados por el párroco cada uno por separado, advertidos seriamente sobre su situación ilegal, de las penas canónicas como denegación de sepultura eclesiástica; pero no pude obtener resultados favorables". (2)

Però la senyora Maria tenia molta mà esquerra, sabia torejar el temporal i quedar bé amb tots els estaments, sobretot amb la guàrdia civil, que era qui podia fer-li més la punyeta. També diuen que, per tal que el rector de Gironella no es fiqués en el seu negoci i perquè era molt caritativa, pujava tot sovint a la rectoria per fer donatius destinats a obres de beneficència.

El maig de 1956 va sortir una disposició de la presidència del govern per tal que s'exercís un major control sobre les cases de prostitució i el 22 d'aquell mes l'alcalde de Gironella contestava al governador civil dient que "...cúmpleme participar a V.E. que en esta localidad ...existe un establecimiento regido por D.ª Maria del Pallé Grané Simón, de los comprendidos en la citada disposición."

Devia ser com a conseqüència d'això i per tal de legalitzar la situació que Josep Granés, un nebot de la M. Paller, l'abril de 1959, dirigia una instància a l'Ajuntament de Gironella en els següents termes: "Expone: Que disponiendo de unas habitaciones en la misma Avenida y en el n.º 7, 1.º 1.ª, las cuales han sido preparadas conforme disponen las leyes y a los efectos dispuestos para funcionar como mueble ya que por ser zona minera y tener guarnición en la misma comarca Suplica: Que, previos los trámites e informes correspondientes tenga a bien concederle el correspondiente permiso...Gracia que espera alcanzar del recto proceder de V.I...." Per curar-se en salut, l'alcalde passava la pilota al tinent de la guàrdia civil a qui informava de la instància rebuda i afegia: "Dada la índole de la petición formulada, ruego a V.I. tenga a bien emitir su informe con respeto a la procedencia o no de conceder el permiso solicitado."

No he trobat la resposta que es va donar a aquesta instància, però el local seguí funcionant sense problemes sota la direcció de la senyora Maria fins a la seva mort (1964) i continuà vuit o nou anys més regentat pel seu nebot Pepito Granés i la seva companya, Mari.

Segons m'han dit, els principals clients d'aquest establiment els anys posteriors a la guerra foren els miners forasters i altre personal que circulava per l'alt Berguedà ja que, aprofitant l'avinentesa

La senyora Maria tenia bones relacions amb maquis i contrabandistes que, de tant en tant, feien visites al seu local; els guardava tota classe de paquets quan convenia i ells li portaven articles que li fessin falta. Un dia d'hivern es presentà un home ben plantat i abrigat amb una grossa çaçadora que, després de parlar amicalment amb la mestressa, va demanar els serveis d'una de les noies; van pujar a l'habitació i, en treure's ell la jaqueta, quedà al descobert la metrallera que portava a sota, penjada a l'espatlla; la noia va desmaiarse de l'ensurt, pensant que la volia matar.

També m'han explicat que, en una ocasió, en Marcel·lí Massana sortí corrent per la porta de la cuina i cap a la Costa, en presentar-se inoportunament la parella de la guàrdia civil.

A Gironella, en aquella època, encara hi havia "serenos" i, sobre tot a l'hivern, quan algú cridava el de la Carretera i no donava senyals de vida, ja sabia on l'havia d'anar a buscar, a ca la Paller.

El Dr. Borrell va ser molts anys el cap municipal de sanitat de Gironella i, per tant, encarregat de fer els reconeixements periòdics a les noies; alguna vegada ell anava a l'establiment, però generalment eren elles les que es presentaven al seu consultori, situat al capdamunt de l'avinguda de Catalunya i era un espectacle, esperat per més d'un, veure desfilar tot el grup de cap a cap de la Carretera. El mateix passava quan arribaven noies noves amb el tren i anaven de l'estació a ca la Paller, acompanyades pel Ventura, un bon home que era l'encarregat de portar-los les maletes, i que comentava als seus amics: "Ha arribat palla nova!".

La solemne processó que es feia a Gironella el vespre del Divendres Sant arribava fins el capdaval de la Carretera i les noies d'aquell establiment, que no acostumaven anar-hi, sortien totes al balcó per veure-la passar; però també els feligresos que anaven a la processó, més o menys discretament, dirigien la mirada cap a aquell balcó.

En havent dinat, que era hora de poca feina per a les noies de la casa, tot sovint sortien a passejar

Estat actual de la casa de l'Avda. Catalunya, 7, on hi havia la taverna o bodega de ca la Paller. JOSEP BUSQUETS

pels voltants de Gironella. Un pagès que vivia sol, si les veia venir, les convidava a casa seva per veure si a ell també el convidaven.

Devia ser cap a finals dels anys 50 que un bon dia es presentà en aquell local un senyor que tot seguit van identificar com un policia secret (o inspector de treball, o sanitat?); anava amb una moto i, tot parlant, va comentar que hi tenia problemes. La senyora Maria tingué cura de fer-la arreglar en el taller veí, pagant ella; el van atendre la mar de bé en tots els sentits i, com era d'esperar, la inspecció resultà del tot correcta.

Un client que havia contractat els serveis d'una noia de la casa, tot pujant per l'estreta escala interior, ja volia començar a aprofitar el temps; estava tan entusiasmada que va donar un fort cop de cap a la paret i va caure estamordit escala avall; com que trigava a refer-se, mentre estava mig inconscient sentia que deien: "A veure si se'ns mor aquí, aquest malpar.."

Peralgun malentès amb l'Ajuntament, durant la festa major de Gironella de 1964 no vingué a la vila cap de les atraccions infantils anomenades "cavallitos". La vigília de la festa morí sobtadament la senyora Maria i, com és lògic, aquells dies l'establiment romanqué tancat. Relacionant els dos casos la gent deia: "Per la festa major d'aquest any no hi ha hagut 'cavallitos' ni pels xics ni pels grans."

No fa gaire temps un avi amb el seu nét van entrar a comprar una moto-serra a cal Fornells i, després de mercadejar i escollir l'eina que els convenia, van dirigir-se a l'oficina per estendre'n la factura. En passar per sota la famosa escala de fusta, l'avi no pogué estar-se de dir: "Carai, encara és la mateixa." Sembla que, quan era jove, hi devia haver pujat algun cop.

Aquest recull d'anècdotes (3) es podria allargar considerablement, però crec que, per situar i recordar una mica l'ambient d'aquell negoci i d'aquella època, ja n'hi ha prou.

Notes

- (1) Arxiu Municipal de Gironella, Correspondència 1945.
- (2) Arxiu Parroquial de Gironella, carpeta 1936-1966.
- (3) Vull fer constar el meu sincer agraïment al senyor Josep M. Fornells Masplà qui, per haver nascut i viscut molts anys en el núm. 9 del'Avda. de Catalunya, i que ara té arrendat el local on hi havia hagut ca la Paller, m'ha pogut explicar moltes coses d'aquella casa; a ell es deuen la majoria d'anècdotes recollides en aquest article i també altres informacions. També dono les gràcies a totes aquelles persones, que fóra llarg enumerar, amb qui he parlat d'aquest tema i que m'han fet partícip dels seus records.

Josep Busquets i Castella
Arxiver de Gironella